

بسم الله الرحمن الرحيم

اصول روابط سالم بین زوجین از دیدگاه اسلام

فوزیه فرخی عیسی وند^۱

چکیده

پیوند میان مرد و زن پیوندی سرشتین است و مهر میان آن دو غریزه الهی است که برای ادامه نسل بشر، حیاتی است. لذا زن و مرد برای شکل‌گیری و تداوم این پیوند نیازمند شناخته اصول روابط سالم مبتنی بر ارزش‌های دینی و اخلاقی هستند. روابط سالم و سازنده میان همسران بر اصول تربیتی خاصی بنا شده است که رعایت این ضوابط می‌تواند باعث استحکام بنیان خانواده و موجب سالم‌سازی جامعه شود. هدف از پژوهش حاضر این است که اصول روابط سالم بین زوجین از دیدگاه اسلام مورد بررسی قرار گیرد. این مقاله که در نگارش آن از شیوه توصیفی استفاده شده است و روش جمع‌آوری اطلاعات بصورت کتابخانه‌ای بوده است. به این نتیجه رسیده است که زوجین باید ویژگی‌های روابط سالم و سازنده و عواملی که در ایجاد این روابط موثر هستند را بشناسند، اصولی مثل: احترام و تکریم یکدیگر، چشم‌پوشی از خطاها، رعایت عفاف و حدود الهی در روابط خانوادگی، شناخت حقوق متقابل یکدیگر که باعث ایجاد روابط سالم می‌شوند را رعایت کنند تا به سعادت دنیوی و اخروی برسند.

کلید واژه‌ها: روابط سالم، روابط زوجین، مودت و

^۱ - طلبه سطح دوم، حوزه علمیه ام ابیها(س) شهرستان دزفول

یکی از موضوعات مهم در فرهنگ جامعه ایرانی خانواده و روابط سالم بین آنها است. زندگی با ارتباط آغاز

می‌شود. انسان به کمک ارتباط زنده می‌ماند، رشد می‌کند، تکامل می‌یابد و سعادت و خوشبختی به

چگونگی پیوند با دیگران بستگی دارد. هدف اصلی ارتباط برقراری پیوند و رسیدن به مفهومی مشترک

است.^۲ اهمیت و تاثیر کیفیت رابطه بین همسران در سلامت و روانی افراد در جامعه موضوعی بوده که

همواره به آنها تاکید شده است.^۳ در این پژوهش به بررسی اصول روابط سالم بین زوجین پرداخته خواهد

شد. کتاب‌های اخلاقی و مقالات زیادی به بررسی این موضوع پرداخته‌اند از جمله داوود حسینی در کتاب

روابط سالم در خانواده به ویژگی‌های روابط همسران و آثار روابط همسران پرداخته است و در مقاله‌ای از

همین نویسنده به بررسی روابط بین همسران و اصول روابط صحیح پرداخته شده است. علی حسین‌زاده در

کتاب همسران سازگار در مورد اصول سازگاری زن و شوهر سخن گفته است همچنین محمدعلی قاسمی،

در کتاب صمیمانه با همسران، راهکارهایی در مورد صمیمیت بین همسران ارائه کرده است. در مقاله حاضر

به بررسی دقیق‌تری در مورد اصول روابط بین زوجین پرداخته خواهد شد در پژوهش حاضر که به کمک

منابع کتابخانه‌ای و منابع دیجیتال گردآوری شده است و به روش توصیفی نوشته شده است، ویژگی‌های

روابط سالم و سازنده همسران عوامل موثر در ایجاد روابط سالم، آثار روابط سالم بین همسران بررسی شده

است. و به سوالات زیر پاسخ داده شده است: ۱-عواملی که در ایجاد روابط سالم موثر هستند کدامند؟

۲-آثار روابط سالم بین همسران کدامند؟

۲ - حسینی، تینا، مقاله تاثیر الگوی ارتباطی زوجین بر سازگاری زناشویی

۳ - محمدی، بیوک، مقاله بررسی الگوی رابطه صمیمانه همسران

روابط سالم

در روابط سالم و صحیح، طرفین در مبادله اطلاعات و احساسات، در فضایی مناسب مشارکت می‌کنند، با یکدیگر هم‌آهنگی دارند و در این ارتباط، هر دو، ارزش بالایی برای خود در نظر می‌گیرند به طور کلی، ارتباط انسان‌ها با یکدیگر، بر پایه دو بینش متضاد استوار است: «کرامت» و «اهانت» یعنی بر پایه تکوین شخصیت است یا بر پایه برداشت خود از او، با وی رفتار می‌کنیم، اگر انسان را موجودی با شخصیت و با عزت بدانیم می‌کوشیم این کرامت را در او تقویت کنیم و اگر او را دارای کرامت نفس ندانیم، می‌کوشیم او را تحقیر کنیم.^۴ از دیدگاه اسلام ارتباطی سالم است که بر پایه تکریم شخصیت و عزت نفس و احترام متقابل افراد انسان استوار باشد روابطی که بر این اساس پایه‌گذاری شود در برابر انحراف‌ها ایمن می‌کند.^۵ از نظر اسلام رابطه زن و شوهر را که بر اساس موازین شرعی و عقد رسمی تحقق پیدا می‌کند مورد تاکید قرار داده و ده‌ها آیه و صدها روایت از معصوم در مورد اهمیت ازدواج و روابط زناشویی شاهد بر موضوعات مهم‌ترین کانون در نهاد اجتماعی خانواده است که با ازدواج و رابطه زن و مرد شکل می‌گیرد بنابراین از نظر اسلام این رابطه اجتماعی مشروع و مورد تاکید زن و مرد هر دو در شکل‌گیری آن سهیم اند.^۶

ویژگی‌های روابط سالم و سازنده همسران

روابط سالم و سازنده میان همسران بنا نهاده شده که رعایت این ضوابط، می‌تواند باعث گرمی و استحکام بنیان خانواده شود. مهمترین اصول ارتباطی میان همسران عبارتند از:^۷

۴ - حسینی، روابط سالم در خانواده، ص ۳۰

۵ - همان

۶ - طاهّا، مقاله از دیدگاه اسلام یک رابطه سالم و بلا مانع چه نوع رابطه‌ای است؟

۷ - حسینی، روابط سالم در خانواده، ص ۳۷

۱- احترام و تکریم یکدیگر

احترام، یکی از نیازهای روحی و اساسی انسان است. انسان به طور فطری، به احترام و تکریم نیازمند است.

و دوست دارد دیگران به شخصیت او احترام بگذارند.^۸ مخصوصاً اینکه قرآن انسان را موجودی با ارزش

معرفی می‌کند و می‌فرماید: «و لقد کرمنا بنی آدم» به تحقیق انسان‌ها را گرامی آفریدیم.^۹

«رابطه زن و شوهر نزدیک‌ترین و خصوصی‌ترین روابط انسانی است که در زندگی بشر تعیین شده است.

این نزدیکی و خصوصی بودن نباید احترام متقابل میان آنان را کمرنگ کند ترکیب بین زندگی خصوصی و

یک ارزش عمومی یعنی احترام متقابل زیبایی و طراوت خاص به زندگی زناشویی می‌دهد شاید بتوان

گفت آن لذتی که یک نفر از رفتارهای احترام آمیز همسر خود احساس می‌کند از رفتار سایر انسان‌ها

احساس نمی‌کند، احترام به زن و مرد به یکدیگر حس ارزشمندی بسیاری در هر دو به وجود می‌آورد و

زندگی را شیرین و پایدار می‌سازد.^{۱۰}

امام صادق (ع) می‌فرماید: «هر زنی که به شوهرش احترام بگذارد و آزارش نرساند خوشبخت و سعادتمند

خواهد بود»^{۱۱}

۲- چشم پوشی از خطاها

«بیشترین سفارش اسلام در مورد مسائل خانوادگی، گذشت و چشم پوشی زن و شوهر از لغزش‌ها، کج

خلقی‌ها و اشتباه‌های یکدیگر. است زن و شوهر ممکن است گاهی نسبت به یکدیگر مرتکب خطا و اشتباه

شوند زن امکان دارد در مسئله خانه داری، پخت و پز، توجه به فرزندان، رعایت حق شوهر دچار خطا

گردد، مرد نیز ممکن است در رفتار و کردار و اخلاق و روش و قضاوت در حق زن دچار اشتباه شود،

^۸ - اکبری ، صمیمانه عروس و داماد ، ص ۱۲۱

^۹ - اسراء ، ۷۰

^{۱۰} - مرکز اموز زنان و خانواده ریاست جمهوری ، شیوه ارتباط موفق زوجین ، ص ۲۵

^{۱۱} - مجلسی ، بحار الانوار ، ج ۱۰۳ ، ص ۲۵۳

اشتباه و خطایی که از هر دو طرف قابل گذشت و چشم پوشی است.»^{۱۲}

پیامبر اکرم (ص) می فرماید: « از یکدیگر درگذرید تا کینه ها از میانتان رخت بربندد.»^{۱۳}

قرآن کریم راجع به عفو تاکید فراوانی دارد آن را به سه دسته تقسیم می کند، مرتبه اولش این است که انسان بدی را ببیند اما به خاطر خدا یا انبیا از آن بگذرد، بنابراین مرتبه اول یعنی بدی را دیدن و از آن گذشتن مرتبه دوم بالاتر از این است و آنچه قرآن از ما می خواهد این است که انسان به جایی برسد که اصلاً بدی را نبیند مثلاً به اندازه آقا باشد، به اندازه ای گذشت داشته باشد که اصلاً بدی همسرش را نبیند تا بخواهد گذشت کند و مرتبه سوم عفو که قرآن از زنان و مردان با ایمان انتظار دارد خوبی در برابر بدی است.^{۱۴}

۳- برخورد منطقی

یکی از ویژگی های روابط سالم و سازنده همسران، برخورد انسانی و منطقی با هم، با وجود انتقادات و اعتراض ها به عملکرد یکدیگر است. هرچند در مواردی امکان به کرسی نشاندن سخن خویش وجود دارد، ولی منطق و رفتار منصفانه، مانع چنین رفتاری می شود. همچنین ممکن است توقع حقی را از همسر خود داشته باشد.^{۱۵}

ولی وقتی با دیدی منطقی به آن می نگرد، در می یابد که دست یابی به آن امکان پذیر نیست و از توانایی او خارج است. تعادل در زندگی مشترک هنگامی به وجود می آید که روابط متقابل بر پایه های عقلانی استوار باشد. آدمی به دلیل حبّ نفس (خود دوستی)، پیوسته به منافع شخصی گرایش دارد و سیاست کسب منفعت و دفع ضرر را بر روش های دیگر ترجیح می دهد. چنین نگرشی در دوران مجرد، تا حدودی عملی و امکان پذیر است، ولی در زندگی مشترک، به دلیل پیدایش روابط و مناسبات جدید،

۱۲ - انصاریان، نظام خانواده در اسلام، ص ۲۴۳

۱۳ - محمدی ری شهری، میزان الحکمه، ج ۳، ص ۲۸۲، ح ۱۳۱۷۶

۱۴ - مظاهری، صمیمانه با همسران، ص ۲۰۷

۱۵ - حسینی، روابط سالم در خانواده، ص ۴۳

خواست که از حقوق مرد بر زن باخبر شود. حضرت از جمله حقوق مردان را نیاز جنسی دانستند و این

گونه فرمودند: صبحگاهان و شبانگاهان خود را بر شوهر خویش عرضه کند.^{۴۲}

همسران، در زندگی خانوادگی، وسیله انس و آرامش یکدیگرند و آمیزش آنها با یکدیگر، صداق کامل لذت

حلال و مشروع است.^{۴۳} قرآن مجید درباره ویژگی از خلقت بشر نخستین می‌فرماید: خدا کسی است که

شما را از یک تن آفرید و همسرش را از جنس خودش آفرید تا با او آرام گیرد.^{۴۴}

مردانی وجود داشته که به دلیل ضوابط سالم و صمیمی که در خانواده با همسر خود داشتند، هر زمان که با

کوله باری از غم و رنج وارد خانه می‌شوند، در کنار همسر خود غم‌هایشان از بین می‌رفت. زندگی علی(ع)

و فاطمه زهرا (س) نمونه‌ای از این خانواده‌ها است که با وجود بیشترین مشکلات و سختی‌ها که در جامعه

به آنها وارد می‌شد، در خانه، زیباترین و آرامش بخش‌ترین خانواده را داشتند.^{۴۵}

۲- کاهش اختلاف های خانوادگی

یکی از عوامل سست کننده پایه و اساس خانواده، دعوای و اختلاف های زن و شوهر است. غرورهای

کاذب، توقع های نا به جا، به رخ کشیدن عیب ها، نداری ها، خودپسندی ها، بدگمانی و سوءظن ها،

هوس بازی های بی حساب، بی توجهی به موقعیت و اوضاع همسر، شیرینی زندگی را در کام انسان به

تلخی زهر تبدیل می کند. سازش در محیط خانواده جزء واجبات است نباید ، زن و شوهر تصمیم بگیرند

که خود هر چه گفتند و پسندیدند و آنچه راحتی آنان را تامین می کند ، همان عملی بشود ، باید بنا

۴۲ - شیخ حر عاملی، وسائل الشیعه ج ۲ ، ص ۱۵۸

۴۳ - حسینی، روابط سالم در خانواده، ص ۷۲

۴۴ - اعراف ، ۱۸۹

۴۵ - حسینی، روابط سالم در خانواده، ص ۷۲

بگذارند با هم سازگاری کنند. سازگاری، اساس بنای زندگی است، محبت ایجاد می کند و دل ها را به هم نزدیک و پیوند ها را محکم تر میکند.^{۴۶}

خانواده هایی که روابط سالم بر آنها حاکم است، زمینه ها و انگیزه های ایجادکننده، اختلاف را می خشکانند تا اختلافی میان آنها به وجود نیاید. این خانواده ها مراقب سخن گفتن خود هستند؛ به گونه ای سخن نمی گویند که باعث برداشت نادرست یا ایجاد عقده و کینه در دل همسر خود شوند و اختلاف ایجاد کنند. در این خانواده ها افزون بر وجود عشق و محبت به همسر، در ابراز آن نیز کوتاهی نمی شود. با خریدن هدیه برای همسر، پختن غذای مطبوع، تحسین نکات مثبت همسر و ایجاد زمینه های مناسب، اختلاف از میان می رود.^{۴۷}

۳- کاهش طلاق

تفاهم میان همسران در زندگی مشترک، یعنی درک و فهم دو سویه و سازگاری دو جانبه و مدیریت درست زندگی، تفاهم کامل که هیچ نقصانی در آن نباشد و زن و شوهر هیچ تفاوت اندیشه و سلیقه نداشته باشند، امکان پذیر نیست؛^{۴۸} همسرانی که از روابط سالم و سازنده بهره مند هستند، زندگی خود را بر اساس عقل و منطق پایه گذاری کرده اند. آنان همان گونه که در ازدواجشان از مشورت دیگران بهره برده اند، هنگام برخورد با ناملایماتی که زندگی را در آستانه طلاق قرار می دهد، با صاحبان خرد و تجربه به مشورت می پردازند و از فروپاشی زندگی جلوگیری می کنند. عامل بسیاری از این طلاق ها، هوس بازی برخی همسرانی است که تقوا، عفت و شرافت را نادیده گرفته اند. توقع های بی جا، تجمل گرایی، درک نکردن یکدیگر و دخالت های بی مورد اطرافیان از دیگر دلایل طلاق است.^{۴۹}

^{۴۶} - اکبری، صمیمانه با عروس و داماد، ص ۹۵

^{۴۷} - حسینی، روابط سالم در خانواده، ص ۷۷

^{۴۸} - مظاهری، فرهنگ خانواده، ص ۴۳

^{۴۹} - حسینی، روابط سالم در خانواده، ص ۷۸

نتیجه گیری

دستیابی به جامعه‌ای سالم و بدون ناهنجاری از خانواده‌ای سالم و پویا می‌شود. آنچه از تداوم و تحکیم خانواده تضمین می‌کند، رعایت اصول اخلاقی و اسلامی بین اعضای خانواده به ویژه زن و شوهر است، شناخت این اصول و به کارگیری آنها بین زوجین به حدی اهمیت دارد که باعث استحکام خانواده سلامت جامعه می‌شود. نتایج به دست آمده از مقاله حاضر با عنوان اصول روابط سالم بین زوجین از دیدگاه اسلام تدوین شده است، به شرح ذیل است:

روابط سالم و سازنده میان همسران دارای ویژگی‌هایی است از جمله: احترام و تکریم یکدیگر، چشم پوشی از خطاها، برخورد منطقی و رعایت عفاف و حدود الهی در روابط خانوادگی که شناخت این ویژگی‌ها به برقراری روابط بهتر کمک می‌کند و از عوامل موثر در ایجاد روابط سالم، شناخت حقوق متقابل و شناخت حقوق اختصاصی زن بر شوهر و حقوق اختصاصی شوهر بر زن و می‌توان نام برد که هر یک از زن و شوهر برای ایجاد رابطه سالم و سازنده باید این حقوق را بشناسند و از آثار روابط سالم که باعث تحکیم بنیان خانواده می‌شود می‌توان به ایجاد آرامش روانی، کاهش اختلافات خانوادگی و کاهش طلاق اشاره کرد.

منابع:

قرآن کریم

- (۱) انصاریان، حسین، نظام خانواده در اسلام، قم، انتشارات ام ابیها (س)، چ ۳۳، (۱۳۹۳ش)
- (۲) اکبری، محمود، صمیمانه با عروس و داماد، انتشارات نورالزهراء، چ ۴۰، (۱۳۹۲ش)
- (۳) جمعی از نویسندگان، سیمای خانواده در اسلام، قم، موسسه بوستان کتاب، چ ۱، (۱۳۹۴ش)
- (۴) حسینی، داوود، روابط سالم در خانواده، قم، موسسه بوستان کتاب، چ ۱، (۱۳۸۶ش)
- (۵) حسین زاده، علی، همسران سازگار، قم، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، چ ۳، (۱۳۸۷ش)
- (۶) صافی، احمد، خانواده متعادل، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، (۱۳۷۴ش)
- (۷) قاسمی، محمد علی، صمیمانه با همسران، قم، انتشارات نورالزهراء، چ ۱، (۱۳۹۳ش)
- (۸) مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، شیوه های ارتباط موفق زوجین، تهران، چ ۴، بی تا
- (۹) مظاهری، علی اکبر، روابط سالم در خانواده، قم، انتشارات نورالزهراء، چ ۱، (۱۳۸۶ش)
- (۱۰) مظاهری، علی اکبر، فرهنگ خانواده، قم، انتشارات نورالزهراء، چ ۱، (۱۳۹۳ش)

منابع عربی

- (۱) حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، قم، موسسه آل البيت علیهم السلام، لایحه التراث
- (۲) کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، بیروت، دار الحب و دار التعارف، (۱۴۰۱ ه.ق)
- (۳) مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، تهران، انتشارات اسلامی، بی تا

(۴) محمدی ری شهری ، محمد،میزان الحکمه ، قم، مکتب الاعلام الاسلامی،(۱۲۷۱ ش)

مقالات

(۱) حسینی ، تینا ، تأثیر الگوی ارتباطی زوجین بر سازکاری زناشویی ، تهران ، موسسه آموزشی عالی نیکان

،(۱۳۹۴ش)

(۲) حسینی ، داوود ، روابط سالم و سازنده بین همسران ، معرفت ، شماره ۷۵ ، (۱۳۸۲ ش)

(۳) محمدی ، بیوک ، بررسی الگوی رابطه صمیمانه همسران ، سال چهارم ، شماره اول ، (۱۳۹۲ ش)

(۴) مهدی طاهها، از دیدگاه اسلام رابطه سالم و بلامانع چه نوع رابطه ای است؟، ۲۶ بهمن ۹۸

منابع الکترونیک

(۱)<https://www.ensani.ir>

(۲)<https://www.civilica.ir>

(۳) hadana.ir